

Fecr Yayınları: 687

KUR'ÂN'I ANLAMA ÜZERİNE

Kadir UYAR

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Haziran 2023

ISBN: 978-625-6436-33-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUR'ÂN'I ANLAMA ÜZERİNE

Kadir UYAR

Ankara 2023

Kadir UYAR

Afyonkarahisar'ın Emirdağ ilçesine bağlı bugün kasaba olan Gümü'de doğdu (1960). Yunus Emre Öğretmen Lisesinde yatılı olarak okudu. Eskişehir Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümünden mezun olduktan sonra öğretmenliğe başladı (1980). Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans tamamlama programını bitirdi (1987).

Evlü ve üç çocuk babası olan Kadir Uyar hâlen Türkçe öğretmeni olarak görevine devam etmektedir.

Kur'an üzerine yaptığı çalışmalar:

Elçiler ve Kıssalar (Ocak 2017)

Son Nebî (Haziran 2017)

Cin Melek İblis Şeytan ve Âdem (as) (Mart 2020)

Kur'an'da İnsân (Aralık 2020)

Kur'an'da Hayat (Aralık 2020)

Kur'an'da Yaratılış (Mart 2021)

Kur'an'da Kur'an (Şubat 2022)

Kur'an'da Kadın (Şubat 2022)

Kur'an'da Namaz (Ağustos 2022)

Kur'an'da Cinler (Mayıs 2023)

İletişim telefon: 0535 860 06 30

Elektronik posta: a.kadiruyar@gmail.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

İyiliği sonsuz, ikramı bol Allah'ın adıyla

*“Ođlum! Sen yeter ki oku!
Ben köyneđimi¹ satar, seni okuturum!”* diyen
rahmetli babama, anneme ve
üzerimde emeđi olan herkese
ithaf olunur.
Allah onlardan razı olsun!

¹ Köynek: Gömlek, iç gömleđi, iç giyeceđi, bir tür fanila.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER -----	7
ÖN SÖZ -----	17
1. GİRİŞ -----	21
1.1. Her Yönüyle Dil -----	21
1.1.1. Dil -----	21
1.1.1.1. Dilbilim -----	25
1.1.1.1.1. Dilbilim Tarihi -----	27
1.1.1.1.2. Dilbilimin Dalları -----	28
1.1.1.1.3. Sesbilim -----	29
1.1.1.1.4. Fonoloji -----	30
1.1.1.1.5. Biçimbilgisi -----	30
1.1.1.1.6. Dizimbilgisi/Sözdizimi/Sentaks -----	31
1.1.1.1.7. Anlambilim/Semantik -----	32
1.1.1.1.8. Sözcükbilim -----	32
1.1.1.1.9. Sözlükbilgisi -----	33
1.1.1.1.10. İnsan Dili -----	33
1.1.1.1.11. Dilin Tanımı -----	36
1.1.1.1.12. Dilin birimleri -----	37
1.1.1.1.12.1. Sözcük/Kelime -----	37
1.1.1.1.12.2. Tümce/Cümle -----	38
1.1.1.1.13. Dille Toplumun ve Kültürün İlişkisi ---	39
1.1.1.1.14. Anlatım Yolu -----	40
1.1.1.1.15. Çeviri Sorunu -----	41
1.1.1.1.16. Dilin Türleri -----	44
1.1.1.1.16.1. Konuşma Dili Yazı Dili -----	44
1.1.1.1.16.2. Özel Diller -----	46
1.1.1.1.16.3. Argo -----	46
1.1.1.1.17. Yeryüzünde Diller -----	48
1.1.1.1.17.1. Dil Aileleri -----	48
1.1.1.1.17.2. Dil Gurupları -----	50

1.1.2. Dilbilimde ve Dilbilgisinde Yeni Çalışmalar-----	52
1.1.2.1. Sözcükbilim/Kelimebilim -----	53
1.1.2.1.1. Sözcük Bilimi -----	55
1.1.2.1.1.1. Sözcükler/Kelimeler -----	55
1.1.2.1.1.2. Temel Sözcük Bilimi -----	57
1.1.2.1.1.3. Dilde Kullanılan Sözcük Sayısı ----	58
1.1.2.1.1.4. Sıklık -----	59
1.1.2.1.1.5. Sözcük Ölümleri -----	60
1.1.2.1.1.6. Diller Arası İlişkiler -----	61
1.1.2.1.1.7. Yabancı Sözcükler-----	62
1.1.2.1.1.8. Çeviri Öğeleri-----	63
1.1.2.1.1.9. Deyimler-----	63
1.1.2.1.1.10. Kalıplaşmış Sözcükler-----	64
1.1.2.1.1.11. Atasözleri -----	64
1.1.2.1.1.12. Terimler -----	65
1.1.2.1.2. Türkçe ile Yabancı Diller Arasında Sözcük Alışverişi-----	66
1.1.2.1.3. Sözcükbilimde Eski ve Yeni Çalışmalar -	67
1.1.2.2. Sözlükbilim -----	70
1.1.2.3. Adbilim -----	71
1.1.2.3.1. Özel ad -----	72
1.1.2.3.2. Güzel Adlandırma -----	74
1.1.2.3.3. Yer Adları Bilimi -----	74
1.1.2.3.4. Kişi Adları Bilimi -----	74
1.1.2.4. Tür Adları Alanı-----	75
1.1.3. Anlambilim-----	77
1.1.3.1. Anlambilimin Kısa Geçmişi -----	78
1.1.3.2. Dildeki Birimlerin Anlam Yönü -----	79
1.1.3.3. Kavram -----	79
1.1.3.4. Gösterge -----	82
1.1.3.5. Anlam -----	83
1.1.3.6. Kavram Alanı -----	83
1.1.3.7. Temel Anlam Ögesi-----	88
1.1.3.8. Duygu Değeri-----	88

1.1.3.9. Anlamın Türleri-----	89
1.1.3.10. Anlam Anlayışımız-----	90
1.1.3.10.1. Temel Anlam-----	93
1.1.3.10.2. Yan Anlam -----	96
1.1.3.10.3. Aktarmalar -----	97
1.1.3.10.4. Benzetme-----	102
1.1.3.10.5. Ad Aktarması -----	103
1.1.3.10.6. Çokanlamlılık -----	103
1.1.3.10.7. Eşanlamlılık -----	105
1.1.3.10.8. Eşadlılık-----	106
1.1.3.10.9. Tasarımlar-----	107
1.1.3.10.10. Duygu Değeri -----	108
1.1.3.10.11. Anlam Açısından Özel Adlar-----	109
1.1.3.10.12. Yerlileştirme (Halk Etimolojisi) ----	110
1.1.3.10.13. Bağlam/Siyaksibak -----	111
1.1.3.10.14. Bağdaştırma -----	114
1.1.3.11. Anlam Değişmeleri -----	115
1.1.3.11.1. Anlam Daralması-----	116
1.1.3.11.2. Anlam Genişlemesi-----	117
1.1.3.11.3. Başka Anlama Geçiş/Anlam Kayması-118	
1.1.3.11.4. Anlam Değişmelerinin Nedenleri ve Süresi-----	120
1.1.3.12. Türkçe'nin Anlambilim Açısından Özellikleri Üzerine-----	122
1.2. Metodumuz-----	126

2. KUR'ÂN'I ANLAMA ÜZERİNE

2.1. EVELE اول-----	139
2.1.1. BİTEVÎLİ بِتَوِيلِ-----	139
2.1.1.1. Rüyâ Yormasını Bilmeyenler 18/78, 12/44 ----	139
2.1.2. BİTEVÎLİHİ بِتَوِيلِهِ-----	140
2.1.2.1. Ne Olduğunu Söyleyenler 12/36; 12/37, 12/45 --	140
2.1.3. TEVÎLEN تَوِيلًا-----	143

2.1.3.1. Sonu İyi Olanlar 17/35, 4/59-----	143
2.1.4. TEVÎLEHÜ تَأْوِيلُهُ-----	144
2.1.4.1. Âyetler Arasındaki Bağlantıları Bilmeyenler 7/53, 3/7-----	145
2.1.5. TEVÎLÜ تَأْوِيلُ-----	147
2.1.5.1. Rüyâsı Gerçekleşenler 18/82, 12/100-----	147
2.1.6. TEVÎLÜHÜ تَأْوِيلُهُ-----	149
2.1.6.1. Uyarıları Unutmuş Olanlar 10/39, 7/53 -----	149
2.1.7. VEULÜ وَأُولُوا-----	150
2.1.7.1. Doğruluktan Şaşmayan İlim Sahipleri 8/75, 3/18 --	150
2.1.7.2. Zorlu Savaşmasını Bilenler 33/6, 27/33-----	152
2.2. HADESE حَدَث-----	154
2.2.1. EHÂDİSE أَحَادِيثُ-----	154
2.2.1.1. Bölüm: Kendileri Gidip Adları Kalanlar 34/19, 23/44 -----	154
2.2.2. ELHADÎSİ الْحَدِيثُ-----	155
2.2.2.1. Allah'ın Sözü 31/6, 18/6 -----	155
2.2.2.2. Sözlerin En Güzeli 68/44, 39/23 -----	156
2.2.2.3. Sözlere Şaşırانlar 56/81, 53/59-----	157
2.2.3. HADÎSEN حَدِيثًا-----	158
2.2.3.1. Hiçbir Sözü Gizleyemeyenler 66/3, 4/42 -----	158
2.2.3.2. Hiçbir Sözü Anlamayanlar 12/111; 4/78, 4/87 --	159
2.2.4. MUHDESİN مُحَدَّث-----	162
2.2.4.1. Yeni Bilgiyle Eğlenenler 26/5, 21/2 -----	163
2.2.5. YUHDİSU يُحَدِّثُ-----	164
2.2.5.1. Yeni Bilgi Edinenler 65/1, 20/113 -----	164
2.3. HAKEME حَكْم-----	166
2.3.1. BİLHİKMETİ بِالْحِكْمَةِ-----	166
2.3.1.1. Doğru Düşünce İle Çağırانlar 43/63, 16/125 ---	166
2.3.2. VELHİKMETE وَالْحِكْمَةَ-----	167
2.3.2.1. Doğrunun Bilgisi Öğretilenler 62/2, 3/48 -----	167

2.3.2.2. Hikmet Verilenler 5/110, 4/54 -----	169
2.3.2.3. Doğrunun Bilgisini Öğretenler 4/113; 2/129, 2/151 -----	170
2.3.2.4. Doğrunun Bilgisi Verilenler 3/164, 2/251 -----	176
2.3.3. VELHİKMETİ وَالْحِكْمَةَ -----	178
2.3.3.1. Hikmetle Öğüt Verilenler 33/34, 2/231 -----	178
2.4. HAVETA حَوَاطَا -----	181
2.4.1. Tühit تُحِطُ -----	181
2.4.1.1. İç Yüzü Bilinmeyenler 27/22, 18/68 -----	181
2.4.2. YUHÎTÛNE يُحِيطُونَ -----	182
2.4.2.1. Bilgileriyle Kavrayamayanlar 20/110, 2/255 -----	182
2.5. DEBERA دَبْر -----	184
2.5.1. YETEDEBBERÛNE يَتَدَبَّرُونَ -----	184
2.5.1.1. Âyetler Arası İlişkilere Bakmayanlar 47/24, 4/82 --	184
2.6. RACEME رَجِم -----	186
2.6.1. ERRACÎMÎ الرَّجِيمِ -----	186
2.6.1.1. Taşlanmış Şeytandan Korunanlar 16/98, 3/36 --	186
2.6.2. RACÎMİN رَجِيمِ -----	187
2.6.2.1. Taşlanmış Şeytanlardan Korunanlar 81/25, 15/17-187	
2.6.3. RACÎMÛN رَجِيمِ -----	188
2.6.3.1. Sürgün Olanlar 38/77, 15/34 -----	188
2.7. SEBEKA سَبَق -----	190
2.7.1. BİMESBÛKÎNE بِمَسْبُوقِينَ -----	190
2.7.1.1. İş Yapmaktan Geri Kalmayanlar 70/41, 56/60 --	190
2.7.2. TESBĪKU تَسْبِئُ -----	191
2.7.2.1. Sonunu İleriye Alamayanlar 23/43, 15/5 -----	191
2.7.3. SEBEKA سَبَق -----	192
2.7.3.1. Sözü Edilenler 23/27, 11/40 -----	192
2.7.3.2. Önceden Yazılanlar 20/99, 8/68 -----	193

2.7.4. SEBEKAKÜM سَبَقَكُمْ	-----	194
2.7.4.1. Sizden Önce Yapanlar	29/28, 7/80	----- 194
2.7.5. SEBEKÛNÂ سَبَقُونَا	-----	195
2.7.5.1. Önce Davrananlar	59/10, 46/11	----- 196
2.7.6. VESSÂBİKÛNE وَالسَّابِقُونَ	-----	197
2.7.6.1. Önde Gelenler	56/10, 9/100	----- 197
2.8. SEVEKA سوق	-----	199
2.8.1. ELESVÂKİ الْأَسْوَاقِ	-----	199
2.8.1.1. Sokaklarda Dolaşanlar	25/7, 25/20	----- 199
2.8.2. VESÎKA وَسَيْقٍ	-----	200
2.8.2.1. Bölük Bölük Cennete Götürülenler	39/71, 39/73	- 200
2.9. ŞEBEHE شَبَهَ	-----	202
2.9.1. TEŞÂBEHE تَشْبِيهٌ	-----	202
2.9.1.1. Birbirlerine Benzeyenler	3/7, 2/70	----- 202
2.9.2. MÜTEŞÂBİHİN مُتَشَبِهٍ	-----	204
2.9.2.1. Birbirlerine Benzeyenler	6/99, 6/141	----- 204
2.10. ŞERAHA شَرَحَ	-----	206
2.10.1. ŞERAHA شَرَحَ	-----	206
2.10.1.1. Gönlünü Tanımazlığa Kaptıranlar	39/22, 16/106	- 206
2.11. SARAFE صَرَفَ	-----	208
2.11.1. TUSRAFÛNE تُصْرَفُونَ	-----	208
2.11.1.1. Doğru Yoldan Döndürülenler	39/6, 10/32	---- 208
2.11.2. SARRAFNÂ صَرَفْنَا	-----	209
2.11.2.1. Farklı Biçimlerde Anlatılanlar	46/29, 17/41	---- 209
2.11.2.2. Uzun Uzadıya Gösterilen Örnekler	18/54, 17/89	- 210
2.11.3. NUSARRİFU نُصْرَفُ	-----	211
2.11.3.1. Açıklanan Belgeler	7/58, 6/46	----- 212
2.11.3.2. Bütünü Açıklanan Belgeler	6/65, 6/105	----- 213

2.11.4. VETASRÎFİ وَتَضَرِّيفُ	-----	214
2.11.4.1. Farklı Yönlere Esen Rüzgârlar	45/5, 2/164----	214
2.11.5. VESARRAFNÂ وَصَرَّفْنَا	-----	216
2.11.5.1. Her Türü Verilen Gözdağı	46/27, 20/113---	216
2.12. ARABE عَرَب	-----	218
2.12.1. ARABİYYEN عَرَبِيَّاتٌ	-----	218
2.12.1.1. Arapça Kümeler	41/3, 12/2 -----	218
2.12.1.2. Arapça Âyet Kümeleri	43/3, 42/7 -----	219
2.12.1.3. Arapça Âyetler Kümesi	46/12, 39/28 -----	220
2.12.1.4. Arapça Hükümler	20/113, 13/37 -----	221
2.13. AKALE عَقْل	-----	223
2.13.1. YEGKİLÛNE يَغْقُلُونَ	-----	223
2.13.1.1. Düşünenler Takımı	49/4, 13/4-----	223
2.13.1.2. Düşünenler İçin Belgeler	45/5, 16/12 -----	224
2.13.1.3. Aklını Kullanmayanlar	59/14, 8/22 -----	225
2.13.1.4. Düşünenler Takımına Anlatılanlar	30/24, 30/28 --	226
2.13.1.5. Akılları Yatmayanlar	29/35, 10/42-----	227
2.13.1.6. Akıllarını Başlarına Toplayanlar	39/43, 25/44--	228
2.13.1.7. Aklını Kullanmayanlar	22/46, 5/58 -----	229
2.13.1.8. Düşünenler	29/63, 16/67 -----	230
2.13.1.9. Aklını Kullanamayanlar	36/68, 10/100-----	232
2.13.1.10. Aklını Kullanan Topluluklar	5/103, 2/164----	233
2.13.1.11. Anlamayanlar	2/170, 2/171-----	234
2.14. AVECE عَوْج	-----	236
2.14.1. İVECE عَوْجٌ	-----	236
2.14.1.1. Hiçbir Çarpıklık Olmayanlar	20/108, 18/1----	236
2.14.2. İVECEN عَوْجًا	-----	237
2.14.2.1. Doğru Yoldan Saptıranlar	14/3, 11/19 -----	237
2.14.2.2. Çarpıtma Peşinde Koşanlar	7/45, 7/86-----	238
2.14.2.3. Yolda Çarpıklık Arayanlar	20/107, 3/99 -----	239

2.15. FEKAHE فكه	-----	241
2.15.1. YEFKAHÛNE يَفْكَهُونَ	-----	241
2.15.1.1. Kavrayışsız Kimseler 3/3, 63/7; 59/13	-----	241
2.15.1.2. Anlayışsız Bir Topluluk 48/15, 8/65	-----	243
2.15.1.3. Hiçbir Sözü Anlamaya Yanaşmayanlar 6/65,4/78	-----	245
2.15.1.4. Anlamayanlar 9/81,9/87	-----	246
2.15.1.5. Âyetleri Anlamaya Çalışanlar 18/93, 6/98	-----	247
2.15.1.6. Kavramayanlar 9/127, 7/179	-----	249
2.16. FEKERA فِكر	-----	251
2.16.1. YETEFEKKERÛ يَتَفَكَّرُوا	-----	251
2.16.1.1. Düşünmeyenler 30/8, 7/184	-----	251
2.16.2. YETEFEKKERÛNE يَتَفَكَّرُونَ	-----	252
2.16.2.1. Düşünenler Takımı İçin Belgeler 16/11,13/3	--	252
2.16.2.2. Düşünenler Takımı İçin Âyetler 45/13, 30/21	-	254
2.16.2.3. Düşünenler Takımına Belgeler 59/21, 10/24	---	255
2.16.2.4. Düşünenlere Bildirilenler 39/42, 16/44	-----	256
2.16.2.5. Olan Bitenleri Düşünenler 16/69, 7/176	-----	257
2.17. KELEME كلم	-----	259
2.17.1. BİKELİMETİN بِكَلِمَةٍ	-----	259
2.17.1.1. 'Ol!' Sözüyle Olanlar 3/39, 3/45	-----	259
2.17.2. TÜKELLİME تُكَلِّمُ	-----	260
2.17.2.1. Hiç Kimse ile Konuşamayanlar 19/10, 3/41	----	260
2.17.3. KELİMÂTÜ كَلِمَاتُ	-----	261
2.17.3.1. Rabbinin Sözleri 31/27, 18/109	-----	262
2.17.4. KELİMETİN كَلِمَةٍ	-----	263
2.17.4.1. Doğru Olan Söz Üzerine Birleşenler 14/26, 3/64	-	263
2.17.5. KELİMETÜ كَلِمَةٌ	-----	264
2.17.5.1. Azabı Hak Etmiş Olanlar 42/21, 39/19	-----	264
2.17.5.2. Sözü Yerine Gelenler 39/71, 11/119	-----	265
2.17.6. KELİMETÜN كَلِمَةٌ	-----	266

2.17.6.1. Bir Sözü Olanlar 42/14, 10/19-----	267
2.17.6.2. Boş Söz Söyleyenler 41/45, 23/100 -----	268
2.17.6.3. Söz Vermiş Olanlar 20/129, 11/110 -----	269
2.17.7. LİKELİMÂTİHİ لِكَلِمَاتِهِ-----	270
2.17.7.1. Rabbinin Sözü Değiştiremeyenler 18/27, 6/115	270
2.17.8. YÜKELLİMUHÜMÜ يُكَلِّمُهُمْ-----	271
2.17.8.1. Allah'ın Konuşmadığı Kimseler 3/77, 2/174 ---	271
2.18. LESENE لِسِن-----	274
2.18.1. BİELSİNETHİM بِاللِّسَانِ-----	274
2.18.1.1. Ağzılarını eğe büke dine saldıranlar 48/11, 4/46 ---	274
2.18.2. BİLİSÂNİKE بِلِسَانِكَ-----	275
2.18.2.1. Kendi Diliyle Bildirilenler 44/58, 19/97-----	276
2.18.3. LİSÂNE لِسَانٌ-----	277
2.18.3.1. Doğruluğu Dillere Destan Olanlar 26/84, 19/50-	277
2.18.4. LİSÂNEN لِسَانًا-----	278
2.18.4.1. Dili Daha Düzgün Olanlar 46/12, 28/34 -----	278
2.18.5. LİSÂNÎ لِسَانِي-----	279
2.18.5.1. Dilindeki Tutukluğu Giderilenler 26/13, 20/27 -	279

KİTAPTA GEÇEN KELİMELERİN YER ALDIĞI

ÂYETLER-----	281
YARARLANILAN KAYNAKLAR -----	285

ÖN SÖZ

Her şeyi mükemmel yapmak yalnız Allah'a mahsus-
tur. O, bütün varlıkların sahibidir. İyiliği sonsuz, ikramı
boldur.¹

“Kur’ân’ı Anlama Üzerine” yaptığımız bu çalışmada
Kur’ân’daki sistematik yapının bir temele oturtulmasını
hedefledik. Giriş kısmında ana hatlarıyla dil, dil bilim ve
anlam bilim hakkında bilgi verdik. Çalışmalarımızda uy-
guladığımız metot hakkında da örneğe dayalı açıklamalar
yaptık.

“Dil, herkes tarafından kullanıldığı için, herkesin dil
hakkında sorgusuz sualsiz bilgisi olduğu düşünülebilir.
Oysa, anadil konuşucuları için anadili bilgisi içselleştiril-
miş ve anında formüllere dökülüp çözümleniveren bir
bilgi değildir. Bu nedenle dil üzerinde çalışan herkesin
dilbilim alanında eğitim görmesi ve dilbilim yöntemlerini
öğrenmesi, bu yaklaşımın farkında olması önemlidir. Bu
şekilde ileride dilin açığa çıkmamış özelliklerini de çö-
zümleyebilecek, bunları açıklayabilecek yetkinliğe kavu-
şabilecektir. Dilbilimin sağladığı yaklaşım, düşünce bi-
çimi, araçlar ve kuramlar dil çalışmalarında yol gösterici
olacaktır.”²

¹ Fatıha 1/1-2

² Prof. Dr. Ayşe Sumru Özsoy, Prof. Dr. Ümit Deniz Turan, *Genel
Dilbilim 1*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2018, s. 4

Kavimlerin, milletlerin ayrı ayrı dillerinin olması, düşünce tarzlarının, kulaklarının ve hançerelerinin, zevk ve eğilimlerinin ayrılığındandır. Her millet, kâinatı kendisine göre seslendirmiş, aynı eşyaya ayrı seslerle karşılık bulmuştur. Dili meydana getiren gizli anlaşmaların ne zaman ve nasıl olduğu bilinmemektedir. Dilin doğuşunda, kelimelerin ilk oluşumunda, doğadaki sesleri taklit etmenin önemli bir yeri olduğu sanılmaktadır. Bugün her dilde ses taklidinden doğdukları açık olan bazı kelimelerin bulunması da bu düşünceyi güçlendirmektedir.

“Dilin ilk evresinde biz insanların anlaşmalarının daha çok, tek tek öğelerle gerçekleştiği kanısındayız. Bu iddiaya gösterilecek tanık olmamakla birlikte çocuk dilinde ilk kullanılan birimlerin cümleler olmayışı ya da bir yabancı ülkede veya bir yabancıyla konuşurken dili çok az bilen kimselerin tek tek sözcüklerle anlaşmakta olduklarını hatırlatmak istiyoruz.”³

Öğrenme soru sormak, sorulara cevap almak, cevap alınamayan sorulara cevap bulmaya çalışmakla başlar ve birey ayırt etmeyi, ardından da bir araya getirmeyi öğrenir. Böylece hem kendisini hem de içinde bulunduğu dünyayı, yeniden inşa etme kaygısını ve cesaretini kazanır.

“Eski dil çalışmaları genellikle sözcüklere eğilmekte, bu sözcüklerdeki kök ve ekleri cümle içinde birlikte buldukları öğelerden, cümleden ve aynı parçada geçen

³ Bkz. *Her Yönüyle Dil 3*, Prof. Dr. Doğan Aksan, Anlam anlayışımız, s.181

öteki cümlelerden bağımsız olarak ele almakta, tek başlarına incelemekteydi. Böylece dilin birbiriyle sıkı sıkıya ilişkili ve bağlı çeşitli öğelerden kurulu ve öğeleri, ancak birbiriyle olan bağlantıları aracılığıyla değerlendirilebilecek bir dizge oluşturduğu göz önüne alınmıyordu. İşte yeni dil bilimi ve dil bilgisini eskisinden ayıran budur. Özellikle XX. yüzyılda Saussure ile, dilin bir dizge olduğu ve dildeki birimlerin bu dizge içindeki yerleriyle değerlendirilebileceği görüşü ve bu görüşten kaynaklanan yöntemler yerleşmiştir.”⁴

“Her dilin kendine özgü bir dünyayı anlayış ve anlatış biçimi vardır. Bu biçim dilin söz varlığının anlam açısından incelenmesiyle ortaya konabilir. Dildeki benzetmeler, aktarmalar, deyim ve atasözleri incelendiğinde o ulusun çeşitli nitelikleri kendiliğinden belirir.”⁵

Anlama, yaşantı içinde kendiliğinden gerçekleşen bir sürece tâbi olmakla birlikte, eğitimle daha etkili ve kalıcı hâle gelebilir. Bu yüzden iyi bir ana dili eğitimi görmüş kimse, kendisine anlatılmaya çalışılan bir bilgi, duygu ya da düşünceyi herhangi bir noktayı atlamadan sırasını bozmadan, olduğu gibi anlayabilir, kavrayabilir.

Kavramanın en önemli unsurlarından biri de bağlantıları kurmak ve kurulan bağlantıları ilgilendirmektir. Anlama ve kavrama çalışmalarına bağlı olarak yapılan

⁴ Bkz. Prof. Dr. Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil 2*, Yeni çalışmalar, sayfa 110

⁵ Bkz. Prof. Dr. Doğan Aksan, *Türkçenin Gücü*, Giriş, sayfa 15

okuma anlama çalışmaları içerisinde inceleyerek okuma, iyi ve doğru anlamanın en önemli unsurudur. Bir yazarın, şairin ne dediğini, niçin dediğini, nasıl dediğini anlamanın en etkili yolu inceleyerek okumadır.

Tertil, bir şeyin bağlantılarını kurup onu doğru bir şekilde sıralamaktır (Müfredat). Allah, kendi sözlerinden ibaret olan âyetlerin bağlantılarını kurmuş, onları, açık ve anlaşılır bir metotla, hikmet metodu ile düzenlemiştir. Biz de Allah'ın kurduğu bağlantıları bularak âyet kümelerini ona göre anlamaya çalışırsak tertil yapmış ve Kur'an'ı, Allah'ın istediği şekilde okumuş oluruz.

Allah'ın verdiği doğru bilgi her insanın ihtiyacını karşılar. İnsan bu bilgilerle kendini geliştirir ve hayatını yeniden düzenler. Bu yeni hayat onu mutlu eder. İnsanın ve insanlığın kurtuluşu için hepimize düşen görev, önce doğru bilgi edinmek sonra da bu doğru bilgileri başkalarına ulaştırmaktır.

Çalışma bizden başarı Allah'tandır.

Kadir UYAR

1 Haziran 2023 / 12 Zilkade 1444

Beylikdüzü/İSTANBUL